

strukture redarstveno-obavještajne službe koja se često mijenjala.

Utemeljena na izvornim dokumentima, uz objektivan pristup autora, knjiga dr Davora Kovačića predstavlja značajan doprinos rasvjetljavanju redarstveno-obavještajnog sistema NDH te solidan izvor za upoznavanje njenih unutrašnjopolitičkih prilika.

SANJA GLADANAC

**Stefan Willer – Sigrid Weigel –
Bernhard Jussen (Hg.),
*Erbe Übertragungskonzepte zwischen
Natur und Kultur, Suhrkamp, Berlin,
2013, 274 str.***

Ova knjiga se zasniva na jednom projektu Zentrum für Literatur- und Kulturforschung-a iz Berlina. Može se smatrati nastavkom knjige *Das Konzept der Generation*, koja je objavljena 2008. godine. Obje diskutuju historijsko u pojmovima koji se nalaze na granici između kulture i prirode. Knjiga *Erbe Übertragungskonzepte zwischen Natur und Kultur*, koja je sastavljena od samostalnih radova, kronološki od antike do danas istražuje nasljeđe. Usprkos tome što se svaki rad reda kronološki teško bismo u ovom zborniku mogli razumjeti historijsku promjenu pojma nasljedstva, jer svaki rad u knjizi razmatra različitu temu. Na drugoj strani i korištene metode su raznovrsne, na primjer, historijsko istraživanje društvenog sistema, filološko istraživanje ili tekst-analiza. Usprkos ovoj mani prikazivač misli da se korist čitanja ovog zbornika nalazi u tome što možemo vidjeti zašto običan pojam, ovdje porodica zanima prikazivača, nema stalni i determinirani smisao i kako se historiografija može i mora spojiti s “prirodom” ili dosadaš-

njim mišljenjem o prirodi, jer mi smo, što se često zaboravlja, pored duhovnog i tjelesno biće. Uvijek se naše biće, ili mišljenje kao jedan dio našeg bića, iako nesvjesno, nalazi pod utjecajem prirode. Dosada je historijsko istraživanje porodice usmjeravalo pažnju na oblik porodice a ne na misao o porodici. Za ponovno razmišljenje o našim uobičajenim pojmovima, ovdje o porodici, ovaj zbornik radova je odgovarajući priručnik.

Prvi rad “nasljedstvo, baština i nasljeđivanje” je produkt triju urednika i može se smatrati uvodom za radove koji slijede. Pojam nasljedstvo se upotrebljava u različitim oblastima. Autori upozoravaju da ne trebamo pokušavati ujedinjavati različita tumačenja o nasljedstvu, nego moramo razumjeti kako se preklapaju različite oblasti u pojmu nasljedstva (9). Napose ovakvo preklapanje možemo vidjeti oko 1800-ih godina (12). Ali ono se ne analizira konkretno, već se mijenja promjena razmišljanja o baštinjenju preko zakona *Code Napoléon* (1804. godine) i *Allgemeines Landesrecht für die preussischen Staaten* (1794. godine) i promjena biološkog razumjevanja o nasljeđivanju preko Epigenesis-a. Od tada diskurs oko nasljedstva gubi postepeno religijsku nijansu i istovremeno dobiva biološku (16). Ovdje se promjena sažima kroz pet obilježja: naturalizacija, kodifikacija, futurizacija, familizacija i politizacija. Naturalizacija znači da se težište istraživanja o nasljeđivanju premješta na tjelesno istraživanje, kodifikacija konstituisanje nasljednog prava koje se zasniva na prirodno-rodbinskom odnosu, futurizacija omalovažavanje mrtvacu i podizanje vrijednosti sljedećih pokoljenja, familizacija znači da porodica, napose osnovna porodica postaje najvažniji subjekt baštine a politizacija znači približavanje između države i baštine kao kulturne baštine.

Dalje se u članku pokazuje prednost historijskog istraživanja pojma nasljedstva u odnosu na sadašnje društvenu praksu u Njemačkoj. Sada različitost porodičnih formi ne odgovara postupku baštinjenja koji se zasniva na uzoru osnovne porodice. Dakle mogli bismo dobiti novi pogled o nasljeđivanju preko relativizacije odnosa između baštinjenja i osnovne porodice. I dalje, namjerava se relativizirati dosadašnji nazor o smrti i životu preko historijskog istraživanja odnosa između života i smrti, jer kloniranje ili medicinska intervencija u reprodukciju donose promjenu definicije čovjeka.

“Nasljedstvo i rodbina” je drugi rad u knjizi autora Bernharda Jussena, historičar srednjovjekovlja na Goethe univerzitetu u Frankfurtu na Maini. Od 1980-ih godina među istraživačima porodične historije se pokazuje da je funkcija rodbine opala nakon raspada Rimskog carstva. Jedan uzrok za to je katolička crkva koja se suprotstavljala pojačanju rodbinskog odnosa. Za to se brak zabranjivao ne samo između pobratima i posestrima nego i među kumovima istog djeteta (43). Na drugoj strani brak se podsticao kada je vlastelin (Grundherr) rukovodio bračnim postupkom da bi se obezbjeđivala radna snaga. Ali što se tiče udovice, crkva je strogo ograničavala njenu preudaju. Ovakav režim je bio poseban za latinsko-katoličku Europu, a oko te Europe se su stvarali mnogovrsni bračni i porodični oblici (47). Ako pogledamo kronološki, pojam kopilad je nastao od vremena dinastije Karolinga (48). Možemo prihvatiti gledište za relativizaciju diskursa crkve koji je dao prednost osnovnoj porodici preko razumjevanja vremensko-prostorno mnogovrsnih porodičnih oblika. Istovremeno možemo vidjeti da crkveni diskurs nije bio samo diskurs nego je bio temelj za konstrukciju modernog porodičnog oblika,

ako bismo uzeli u obzir različite političko-društvene promjene, jer ne bismo mogli razmatrati porodični ili rodbinski oblik drukčiji od moderne osnovne porodice a da ne dobijemo relativno gledište.

Što se tiče srednjovjekovnog rodbinskog odnosa u ovom članku nailazimo na dva mišljenja. Jedno ističe da je očinsko porijeklo imalo prednost od kraja ranog srednjovjekovlja, a drugo ističe da su i majčinsko i očinsko porijeklo (cognatisch) ravnopravni po srednjovjekovlju (51). Drugim nazorom se ne može objasniti zašto je baštinjenje vladavine preko očinskog porijekla postalo dominantno. Nedavno se počelo upotrebljavati gledište oko baštine i nasljedstva (Sukzession), po kojem se razlikuje prijenos vladavine od roda (Geschlecht / lineage) (52). Ovdje se novim gledištem dokazuje različita metoda nasljeđivanja.

Najvažnija razlika između rimskog i srednjovjekovnog doba se nalazi u odnosu prema mrtvacu. Za vrijeme Rimskog carstva reminisciranje mrtvaca je bilo dužnost porodičnog oca (pater familias), a srednjovjekovna crkva je tu dužnost dala samo udovici preko čijeg je vršenja te funkcije ona namjeravala institucionalno učvrstiti položaj udovice. Istovremeno se ta dužnost ograničavala na supružanski par, ne na sve porodične mrtvce (55). Ali preudaja se stvarno činila podsticanjem braka od strane vlastelina, s tim da se ograničavala unutar vlastelinstva samo s namjerom obezbjeđivanja radne snage, pri čemu to nema veze s pojačavanjem ili povećanjem rodbinskog odnosa. U latinsko-katoličkoj europi se pokazuje sklonost za defamilizaciju (Entfamiliarisierung) (57). Ako je tako, moramo istraživati kako se mijenja nazor i praksa baštinjenja oko porodice i rodbine izvan latinsko-katoličke Europe, na primjer u Bosni i Hercegovini, gdje postoje

različite religijske prakse. Ali to ne znači da smijemo zanemarivati historijsko istraživanje nazora o porodici i rodbini u latinsko-katoličkoj Evropi, jer se na takvom nazoru zasnivala Austro-ugarska monarhija. Moramo razmatrati i sklonost preko (latinsko-katoličke) europske historije za defamilizaciju ili pravim riječima rečeno prednost osnovne porodice ne samo u političko-društvenoj sferi nego i u diskursu.

“Duhovničko nasljedstvo” je treći rad, čiji autor je Urban Kressin analitičar predstava od antike do srednjovjekovlja. Ovdje se konkretno analizira latinska predstava *heres / hereditas* u *De civitate Dei*-u od strane Augustinusa. Tada nije bilo jedinstvenog latinskog svetog pisma. U *Vetus Latina*-u se *klēronomia* prevodi na latinski kao *hereditas*, a u *Vulgata*-u sa *possessio* (72). Augustinus se oslanja na tradiciju *Vetus Latina*-a. U pripovijetki o ugovoru Abrahama s Bogom on upotrebljava *hereditare*, dakle se težište postavlja na baštinjenje od strane Boga više od pripovijetki u *Vulgata*-u u kojoj se upotrebljava *possidere* i težište se stavlja na čovječje posjedovanje. Istovremeno *heres* postepeno dobija kršćansku nijansu pored pravnog smisla (76). Preko objekta baštinjenja, koji je zemljište obećavano od strane Boga, riječ *heres* se pripaja Božjem obećanju. U bajci o hudnom kmetu u *De civitate Dei*-u Augustinus upotrebljava riječ *coloni* prema riječi *agricolae* u *Vulgata*-u. Tada se kolon sunovratio od slobodnog napoličara do samoga kmeta. Ovdje se ističe razlika od slobodnog kršćanina kao *heres*. Preko kršćanskog tumačenja se mijenja obećavani nasljednik (*promissus heres*), od rođenog nasljednika do Krista kao Božjeg djeteta, i ovdje *heres* znači kršćanin (80).

U ovom radu možemo konkretno posmatrati kako se defamilizacija, odnosno

omalovažavanje rodbinskog odnosa obavlja na razini kršćanskog diskursa. Dakle, ovaj rad se može smatrati kao dodatak prethodnom radu u zborniku. Da bismo istraživali kako se neki pojam urušava ideologijom moramo analizirati ne samo dotični pojam nego i kontekst kao odnos između teksta (*De civitate Dei* i mnogih verzija svetog pisma) i konteksta kao čitavog teksta (cijeli odnos među pripovjatkama u *De civitate Dei*-u).

“Nasljedstvo i pravo” je četvrti rad, čiji autor je historičarka srednjovjekovlja Karin Gottschalk i koja vodi Leibniz-/projekt “Rodbina za vrijeme predmoderne”. U vrijeme predmoderne nije bilo jedinstvenog prava nasljedstva. Dakle baština nije bila cjelovito prenošena kao danas, nego se klasifikovala prema različitim kategorijama (88). Na primjer, što se tiče slobodnog zemljišta (*Allodialgut*), nasljeđeno zemljište pripada baštini, a stečeno svojini. Napoličarsko zemljište je baština za vlastelina (*Zinsherr*), a svojina za vlasnika. Za razliku od današnjeg razumjevanja o baštinjenju imetak ne postaje baština prvom prilikom nakon smrti dotičnog vlasnika, nego se i prije smrti baština razlikuje od ostalog imetka (92). I još u *Sachsenspiegel*-u se imetak klasificira prema položaju i spolnosti. Na primjer, što se tiče ženskih imetaka, baštinu nasljeđuje najbliži (ženski ili muški) srodnik, a imetak, koji pripada kategoriji *Gerade*, može se nasljeđivati samo po ženskoj liniji. Prijenos ovog imetka se ne smatra baštinjenjem (93).

Radi mnogovrsnih kategorija o imecima se primjena testamenta ograničava na određenu kategoriju. Baština, prijenos izvan baštine i testament su koegzistirali kao zasebne kategorije o imecima (105). Po tadašnjem mišljenju baština znači nasljeđen imetak prema stečenom, a po testamentu neraspodiv imetak prema raspodivom.

I što se tiče kategorija imetka, bilo je razlika među različitim oblastima. U gradu Gentu su se kuća i zemljište unutar gradskih zidova od 14. stoljeća smatrali pokretnom. U Francuskoj se dešava transformacija slobodnog zemljišta na feud, ali na drugoj strani postoji obratna transformacija u Sachsen-u. Ovakva baština znači imetak nasljeđen linearno preko pokoljenja u gradu Gentu, ali raspoloživ i razdjeljiv imetak u Francuskoj i u Sachsen-u (112).

Pravni postupak je bio neminovno zamršen ovakvim mnogovrsnim klasificiranjem prema položaju, oblasti ili spolnosti itd. Zato se promjena prema jedinstvenom postupku nasljeđivanja dešava sa početkom naravnog/prirodnog prava od 18. stoljeća. Tada se građanska porodica smatra temeljem baštinjenja. Pristalice naravnog prava poštuju testament kao zadnju volje mrtvacu, jer oni porodicu smatraju ugovornom grupom. Na ugovoru se zasniva i odnos između roditelja i djece. Dakle, tada porodica ne znači jednu jedinicu (117). Nastajanje porodice kao jedinstvenog subjekta postaje fenomen od 19. stoljeća. Pod utjecajem Hegelovog pravnog mišljenja pravo baštinjenja pripada ne volji vlasnika dotičnih imetaka nego porodici (118). Jedan od njegovih prethodnika u tom pitanju je Joachim Georg Darjes, koji 1740. godine ističe da se mora ustanoviti pravni postupak baštinjenja na osnovu "naravne ljubavi" između roditelja i djece. Njegov pravni poredak se zasniva na genealoško neposrednom odnosu. Njegova škola je imala utjecaj na napredak pravnog mišljenja u Austriji i Prusiji (119).

Preko historijskog istraživanja možemo relativizirati sadašnju opštepoznatu vezu između baštine i smrti. Baština je bila samo jedna od mnogovrsnih kategorija imetka. Uporedo s nastajanjem građanskog društva

za baštinjenje se uvodi jedinstveni pravni postupak umjesto dotadašnjih zamršenih kategorija. Zato se pitanje o baštini smanjuje od klasificiranja imetaka do odnosa između davatelja i primatelja. Iako porodica znači samo gomilu pojedinaca skupljenih u zajednicu na osnovu ugovora, među pristalicama prirodnog prava porodica postepeno postaje jedinica na osnovu "naravne ljubavi", koja se sastoji ne od rodbinskih odnosa nego samo od roditelja i djece. Predstava o odnosu zasnovanim na "naravnoj ljubavi" između roditelja i djece nije biološko samopoznata nego historijski konstruirana i moderna. Da bismo razumjeli historiju porodičnog nazora u modernoj Bosni i Hercegovini moramo obratiti pažnju na utjecaj Darjesove škole (koja doprinosi uvođenju ove predstave) u Austriji.

"Nasljedstvo i literatura" je peti rad, čiji je autor Ulrike Vedder profesorka na Institutu za njemačku literaturu na Humboldt univerzitetu. Ona pokazuje preklapljeni prostor između jurisprudencije i fikcije ako se testament smatra tehnikom percepcije i predstave, jer on je literarni dispozitiv koji pripovijeda kondicionalom o svojoj budućoj smrti (129). I ona pokazuje da je striktan oblik testamenta istovremeno temelj literarne kreativnosti (130). Kao primjer može se uzeti scena u Shakespeare-ovoj komediji *Twelfth Night* (1601./2. godine), gdje Olivia pripovijeda o svojoj čarobnosti oblikom popisa imetka na testamentu.

Ona ističe sadašnju vrijednost svog tijela aluzijom smrti preko oblika testamentu. Na drugoj strani Arthur Schnitzler u monologu *Fräulein Else* (1924. godine) ocrta njen beznadan pokušaj da ona spašava svoju već propalu subjektivnost samo preko onoga što ona kaže "ja ostavljam u nasljedstvo". Ovdje se pokazuje jedno moderno obilježje da samo šablonska formula kao testament može osiguravati individualnost (132).

U Annette von Droste-Hülshofovom romanu *Vorgeschichte* (1840. / 41. godine) se analizira scena gdje testament piše baron koji pripada porodičnoj liniji sa sposobnošću predskazivanja. Ovdje testament jedva osigurava budućnost njegovog jedinog sina i rodoslovlja protiv predskazivanja mračne budućnosti.

A Hermann Melvillov roman *Moby Dick* (1851. godine) znači Bildungsroman o Ishmaelu. Nagrada za razvoj nije uspjeh u društvu nego dokaz svoje individualnosti i njene neizmjenivosti. Ovakva funkcija za osiguranje individualnosti je jedno obilježje testamenta na diskursu. Ali na drugoj strani testament čini relativizaciju individualnosti, jer on treba druge kao notara da bi dobio pravni efekt. I preko ironije da ribari koji love kita nemaju groblja niti rodbinske veze vraća se "Ja", koji ne može predskazivati o svom životu nakon smrti niti raspolagati njim.

Iz perspektive nasljednika testament znači svjedoka o prošlosti kao izraz mrtvaca i restrikciju budućnosti. Naprotiv iz gledišta testatora ovaj iskazuje nadu da se pročita za vrijeme budućnosti kad on ne bude živ. Ovdje testament predstavlja ne samo restrikciju nego buduće nasljedstvo (zukünftige Erbschaft) kao mogućnost ili povod da bismo mogli ne samo povratiti nešto okončano nego i obuhvatiti nešto, drugim riječima kao "a name to come" (Jacque Derrida) (154). Život nakon smrti se smatra dijalektikom između neprekidnosti i promjene, tj. znači da nesavršena prošlost neprekidno ima utjecaj na neraspoložive smjerove budućnosti.

U upoređenju s četvrtim radom možemo primjetiti da je moderni pravni sistem omogućio uspostavljanje jedinstvenog prava baštinjenja naturalizacijom i familizacijom na osnovu "naravne ljubavi", mada on nije mogao iznjedrati nedvosmisleni pojam o nasljedstvu. Iščezavanje prisustva mrtvaca

za moderno vrijeme donosi, kaže se, pojavu mrtvaca aveti (137). Odnos između mrtvaca i živih bi postao zamršeniji. I testament kao "a name to come" pokazuje zamršenost odnosa između živih i ne-još-rođenih. Ovdje se uvijek nalaze "asimetrije, nesporazumi i grčeviti događaji (Heimsuchungen)" (155).

"Kulturno nasljedstvo" je šesti rad, čiji je autor Stefan Willer zastupnik Zentrum für Literatur- und Kulturforschung-a. Kulturno nasljedstvo ne znači neprekidan objekt, nego se u tome nalazi rascjep, opreka i nesklad. Po Hegelovom mišljenju baštinjenje znači ne samo prenos baštine nego i transformira baštinu materijalu koji obrađuju mnogi duhovi (162). Prenos baštine predstavlja historijsko kulturno naslaganje čovječanstva. Oslanjajući se na Hegelovo mišljenje, Friedrich Engels ističe da viša kultura nije samo historijski radni čin nego i produkt sposobnosti za rad. Neprekidno obrađivanje prenesenih baština nije samo legitimno nego i legitimirajuće (legitimierend) za pojedino baštinjenje (171). Na njegovo mišljenje utjecaj je imao Lamarckizam, tj. nasljedstvo stečenih osobina. I u knjizi *Das Unbehagen in der Kultur* (1930. godine) pokazuje pod utjecajem biologije Sigmund Freud da bi prošlost mogla imati utjecaj u sadašnjosti (178). Ipak, na istoj građevini ne možemo istovremeno realizirati sadašnjost i prošlost, mletačka povelja (1964. godine) ističe da moramo uzeti u obzir vremensko naslaganje, stilsko ne jedinstvo prilikom očuvanja i restauriranja zgrade (180).

Tek što se neko blago proglasi kulturnom spomenikom, ono gubi svoju historičnost radi toga što se mora očuvati. Istovremeno se zabranjuje da se taj spomenik dira. U ime uvijek obnovljene kulturne kreativnosti naprotiv se pojačava konzervativnost njege baštine (187). Pojam kao buduće pokoljenje

je nastao uporedo s odlukom da se odbacuje očuvanje starina u 18. stoljeću (200). Za prethodnike misli o Francuskoj ili Američkoj revoluciji sadašnje pokoljenje ne posjeduje pravnu povlasticu o restrikciji ponašanja budućeg pokoljenja. Njega kulturnih spomenika ima jednu funkciju sličnu na testament, jer oba predviđaju buduće ponašanje.

“Biološko nasljedstvo” je zadnji rad, čiji je autor Ohad Parnes profesor na odsjeku prirodosnanosti na Otvorenom univerzitetu Izraela (Open university od Israel). Ovdje se istražuje kako se sada mijenja biološki nazor o nasljedstvu preko radova epigenetike. Učinkom tumačenja human-genoma možemo spoznati da se većina živih pojava ne može objašnjavati putem samog istraživanja DNA-a. Onda nastaje epigenetika kao jedna grana znanosti koja istražuje međudjelovanje između nasljednih materijala i ambijenta. To znači istraživanje o promjeni nastupa gena na molekularnoj razini. Većina ćelijskih diferencijacija ili organskih diferencijacija se zasniva na epigenetičkom mehanizmu. I ovakve diferencijacije se nasljeđuju, ali sada ima malo slučajeva o prijenosu preko pokoljenja, zato je sporan njihov efekt za nasljedstvo. (204) August Weismann sužava mehanizam nasljedstva na embrionsku ćeliju. Njegovim istraživanjem nastaje nov nazor o neprekidnosti ćelijske sustancije umjesto dotadašnjeg razlikovanja između ustrajnosti i varijacije. Dakle, nasljeđivanje i porast se ujedno obuhvataju pod jedinstvenim procesom mitoze. Razlika jednoćelijskog od mnogoćelijskog organizama se nalazi samo u tome što u ovom slučaju embrionska ćelija ne tvori individuuma. Weismannovo razlikovanje embrionske ćelije od ostalih ćelija onemogućuje nam istraživati ne-genetički mehanizam nasljedstva. (210)

Godine 1975. dolazi do objašnjavanja stabilnosti pojedinog stanja u ćeliji i uključivanje

i isključivanje gena za vrijeme razvoja preko epigenetičkog mehanizma. (211). Kod Weismannove teorija mehanizam nasljedstva se ograničava na mitozu i ova se upravlja preko epigenetičkog mehanizma, i napokon Epigenetik mora postati genetičko pitanje. Ali ima različitih mišljenja o tome da li se taj mehanizam smatra nasljedstvom. (215) U modernoj genetici nasljedstvom se mora smatrati samo odnos između genetskih tipova. Zato se prijelaz jednog posjeda drugom na osnovu genetičkog odnosa između oca i sina može pokazivati ne “nasljedstvom” nego “prijenosom” (217). I “prijenos” se isključuje iz genetičkog istraživanja. Nakon toga je bilo nekoliko istraživanja o “prijenosu”, na primjer utjecaju thalidomide-a između majke i djece, ali su se ona, ipak, obavljala pojedinično i ne mogu imati utjecaj na glavnu struju genetike.

Po epigenetici razvoj se upravlja ne samo genom nego i epigenomom. Informacija se vraća od razvojnog procesa do nasljedstva, jer razvojni proces ostavlja svoj trag na genom. Sada se postepeno odbacuje dosadašnje prihvaćeno razumjevanje da se živa pojava i porast upravljaju jednostrano genom. Dakle, ova promjena znači to da razlikovanje između nasljedstva i porasta nije ništa drugo nego zapreka štetna protiv istraživanja živih pojava. Istovremeno, najpoznatija dihotomija između nature i odgoja (nature /nurture) postaje beskorisna (230). Ipak, možemo primijetiti historijsku činjenicu da se pojam nasljedstvo na pragu između nature i kulture upotrebljuje mnogovrsno, a da se sada nalazimo na tački gdje baš razlika između nature i kulture nebi imala smisla preko sadašnjih istraživanja u biologiji.

Konačno, osvrt na ovaj zbornik napravljen je iz ličnog zanimanja prikazivača. Vjerovatno zadnji rad “Biološko nasljedstvo” predstavlja motiv ovog zbornika, tj. pogled

poklapanja različitih oblasti, napose između kulture i prirode preko pojma nasljedstva. Sada u biologiji ili prirodoznanosti postepeno iščezava podjela između kulture i prirode. Prije modernog vremena bilo je važno pitanje kako se razlikuje kultura od prirode i kako se jedna podređuje drugoj. Primjer za to je funkcija srednjovjekovne katoličke crkve, što se tiče baštinstva ili porodičnog odnosa. Ona postavlja težište na restrikciju prirodne (ili biološke) ljudske veze, napose na smanjivanje rodbinskog odnosa preko crkvene kulture. Ali u drugom radu to se naziva defamilijalizacija, odnosno stav crkve prema rodbinskom odnosu, pogodnije bi to bilo nazivati derodbinzacija, jer se ovdje nastoji što je moguće više smanjivati broj porodičnih članova.

Naprotiv, u modernom vremenu od 1800. godine po mišljenju autora prvog rada nastaje familizacija. A ovo ne znači proširenje broja porodičnih članova, nego obrnuto. Ona donosi popularizaciju osnovne porodice na osnovu diskursa "naravne ljubavi" između roditelja i djece. Ovdje težište diskursa odnosno porodice proizlazi od podređivanja prirode kulturi do prevlasti prirode preko riječi "naravna" kao što prvi rad naturalizacijom pokazuje jedno obilježje modernog diskursa odnosno nasljedstva. Iako se kao posljedica smjer smanjivanja broja porodičnog člana održava se nakon srednjovjekovlja, ipak se funkcija prirode mijenja. Isto kao u sadašnjoj biologiji gdje ne iščezava podjela između kulture i prirode, mada uvijek u toku historije obje oblasti međudjelovanjem kreiraju naše mišljenje ili naš istraživački stav o porodici ili drugim riječima o našem biću. Onda kako se piše historija misli o porodici u Bosni i Hercegovini?

MITSUTOSHI INABA

Pedeset godina Centra za balkanološka ispitivanja Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine 1963. – 2013. (istorijat i bibliografija izdanja), ur. Dževad Juzbašić, prir. Melisa Forić – Minela Đelmo, ANUBiH CBI, Sarajevo, 2013, 170 str.

Značaj jubileja kulturnih institucija u Bosni i Hercegovini u novije vrijeme poprimio je jednu sasvim novu dimenziju. U skladu sa teškom finansijskom situacijom u kojoj su se našli najuticajniji centri bosansko-hercegovačke kulture uskoro bismo mogli biti svjedoci sve manjeg broja manifestacija u znaku jubileja. Međutim, iako i Centar za balkanološka ispitivanja pri Akademiji nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine spada u grupu ugroženih institucija, zahvaljujući entuzijazmu i naporima njihovih članova, ova ustanova obilježila je 2013. godine pola stoljeća svoga postojanja. Bila je to prigodna prilika da se organizuje okupljanje istaknutih balkanologa, ali također i da se šira javnost upozna sa pedesetogodišnjom tradicijom Centra, te da se sublimiraju dosadašnji rezultati. U skladu s navedenim Sarajevo je u periodu 24. i 25. novembra bilo domaćin međunarodne konferencije "Balkanologija danas", a uposlenici Centra su priredili i izložbu povodom ovog jubileja. Historijat i naučna dostignuća ove institucije ovjekovječeni su publikovanjem knjige pod nazivom *Pedeset godina Centra za balkanološka ispitivanja ANUBiH 1963. – 2013.* Uredništvo ovog izdanja potpisuje akademik Dževad Juzbašić, a za priređivanje izdanja pohvalu zaslužuju stručne saradnice Melisa Forić i Minela Đelmo. Knjigu bismo najkraćim metodom podijelili na dvije velike cjeline, prva tretira historijat, dok je druga bazirana na zasebnoj bibliografiji svih izdanja Centra. Od posebne je važnosti istaknuti